

Průvodce Jak se stát chytrou vesnicí

Přípravný akční program na
podporu chytrých venkovských
oblastí ve 21. století

Průvodce Jak se stát chytrou vesnicí

Přípravný akční program na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. CO JE TO CHYTRÁ VESNICE?	2
1.1 CO JE TO VESNICE?	3
1.2 CO ZNAMENÁ CHYTRÁ?.....	4
1.3 JAK SE KONCEPCE CHYTRÝCH VESNIC LIŠÍ OD NÁSTROJE LEADER/CLLD?.....	6
2. JAK VYPRACOVAT STRATEGII CHYTRÉ VESNICE?	7
2.1 PROČ VLASTNĚ STRATEGII CHYTRÉ VESNICE POTŘEBUJEME?	7
2.2 KTERÉ SOUČÁSTI STRATEGIE CHYTRÉ VESNICE BY MĚLY BÝT KLÍČOVÉ?.....	9
2.3 JAK LZE FINANCOVAT STRATEGII CHYTRÉ VESNICE?	11
3. JAK REALIZOVAT STRATEGII A ROZVÍJET CHYTRÁ ŘEŠENÍ?	12
3.1 CO JE CHYTRÉ ŘEŠENÍ?	12
3.2 JAK NAJÍT SPRÁVNÁ CHYTRÁ ŘEŠENÍ?	13
3.3 JAK ZAPOJIT MÍSTNÍ OBYVATELE DO PLÁNOVÁNÍ A REALIZACE ŘEŠENÍ?	17
4. ZÁVĚREM	20

Hlavní autor: Edina Ocsko (E4O Group)

Grafický design: Veneta Paneva (E4O Communications)

Přední titulní fotka: Windmills, Stanz, Austria, ©Karoline Karner

Zadní titulní fotka: Ost-Oya, Tomaszyn, Polsko, @Ostoja Natury

Tato publikace byla vytvořena na základě smlouvy s Evropskou komisí. Názory v něm vyjádřené jsou pouze názory zhotovitele a nevyjadřují oficiální stanovisko zadavatele.

Ref. číslo smlouvy: AGRI-2019-409

Klient: DG AGRI

23/03/2022

Projekt vede:

Financuje:

ÚVOD

Jste-li venkovskou komunitou, která touží stát se „chytřejší“ nebo podporujete-li venkovské komunity, aby se staly chytřejšími, pak je tato příručka určena právě vám. Tato příručka bude sloužit i těm, kteří chtějí alespoň o trochu více pochopit, co představuje koncept Chytrých vesnic (Smart Villages) a co v této souvislosti znamená slovo „chytrý“ a slovo „vesnice“. Tento průvodce je výsledkem dvouleté intenzivní práce s venkovskými komunitami po celé Evropě v rámci Přípravného akčního programu na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století (Smart Rural 21)¹. Tento projekt si kladl za cíl podpořit venkovské komunity celé Evropy, aby vyvíjely a experimentálním způsobem zaváděly své strategie chytrých vesnic a vyvozovaly z tohoto procesu závěry a doporučení. Z celé Evropy bylo vybráno 21 venkovských komunit s různými charakteristikami, aby prostřednictvím projektu Smart Rural 21 získaly podporu pro rozvoj a zavedení své strategie. Vzhledem k velkému zájmu o účast se do projektu zapojilo také více než 100 dalších venkovských komunit (v rámci paralelní aktivity Come Along!), a to prostřednictvím různých výměn mezi vesnicemi a akcí, jejichž účelem bylo budování kapacit.

Projekt i tento průvodce sdílí stejný hlavní princip: **jsou určeny pro venkovské komunity**. Projekt Smart Rural 21 spolupracuje od samého začátku s komunitami a zaměřuje se na potřeby komunit od vývoje strategie až po implementaci chytrých řešení. Tato příručka staví na zkušenostech získaných při práci s komunitami, zpětné vazbě, výzvách a úspěších, kterých bylo na této cestě dosaženo. Jejím prostřednictvím sdílíme zkušenosti nashromážděné během projektu a zpřístupňujeme je širokému zájmovému publiku, aby mohlo z tohoto procesu co nejvíce vytkžit.

Tento průvodce si neklade za cíl poskytnout zcela kompletní sadu pomůcek umožňujících vydat se na cestu s cílem stát se „chytrou vesnicí“. Spíše si klade za cíl poskytnout zainteresovaným komunitám koncepční rámec, zdůraznit hlavní ponaučení a určit správné zdroje a prostředky. Budete-li chtít se pustit do práce a vybudovat svou vlastní chytrou vesnici, budete muset prozkoumat dostupné zdroje a přizpůsobit tuto sadu nástrojů svým vlastním potřebám. Doufáme, že tento průvodce bude pro vás tím prvním odrazovým můstkem na vaší cestě!

Edina Ocsko (koordinátorka projektu) za tým Smart Rural 21

¹ 2,5 letý projekt financovaný Evropskou komisí (DG AGRI) a vedený skupinou E40

Průvodce Jak se stát chytrou vesnicí

1. CO JE TO CHYTRÁ VESNICE?

Zatímco v posledních desetiletích vzniklo mnoho chytrých vesnic, samotný koncept Chytré vesnice je relativně nový. Poprvé byl „oficiálně“ formulován Evropskou komisí z iniciativy Evropského parlamentu v roce 2017 prostřednictvím Akce EU pro chytrý venkov. Ve stejném roce spustilo kontaktní místo Evropské sítě pro rozvoj venkova (ENRD) svou [Tematickou pracovní skupinu pro chytrý venkov](#), aby mezi zainteresovanými stranami usnadnila výměnu informací a zkušeností

týkající se této nové koncepce. V letech 2018 až 2019 zahájila Evropská komise Pilotní projekt chytrých eko-sociálních vesnic, jehož cílem bylo poskytnout komplexní definici chytrých vesnic a identifikovat důležité osvědčené postupy a případové studie. Je důležité poznamenat, že každý členský stát může mít svou vlastní definici chytré vesnice přizpůsobenou vnitrostátnímu kontextu.²

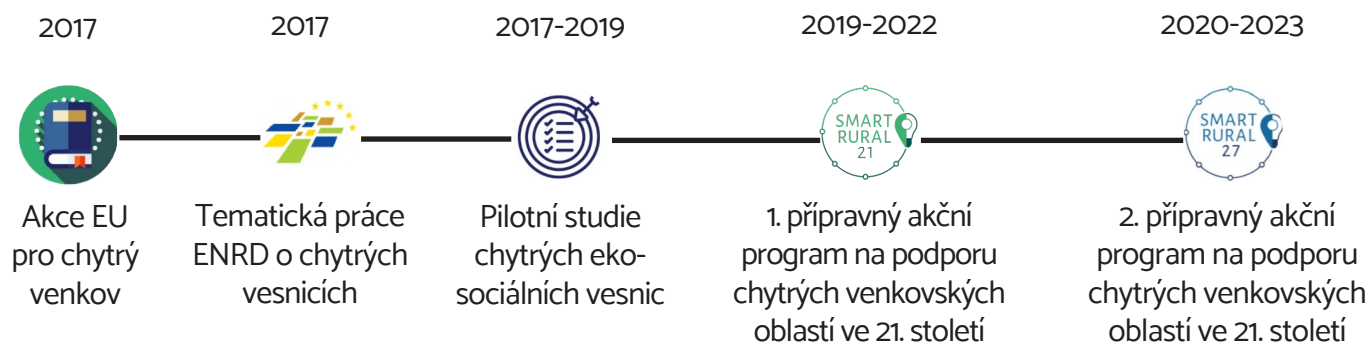
Definice chytrých vesnic (vymezená v pilotním projektu Chytré eko-sociální vesnice) uvádí, že: Chytré vesnice jsou komunity ve venkovských oblastech, které vyvíjejí chytrá řešení, jak se v jejich místních podmínkách vypořádat s konkrétními problémy. Tato chytrá řešení vycházejí ze stávajících místních silných stránek a příležitostí pro zapojení se do procesu udržitelného rozvoje daného území. Opírají se o participativní přístup, aby rozvíjely a zaváděly své strategie za účelem zlepšování svých ekonomických,

sociálních a environmentálních podmínek, zejména podporováním inovativních a mobilizačních řešení, která se nabízejí díky digitálním technologiím. Chytré vesnice těží ze spolupráce a spojení s ostatními komunitami a aktéry ve venkovských i městských oblastech. Inicie a implementace strategií chytrých vesnic mohou vycházet ze stávajících iniciativ a mohou být financovány z různých veřejných a soukromých zdrojů.

Cílem 1. přípravného akčního programu na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století – [Smart Rural 21 Project](#) (prosinec 2019 – červen 2022) bylo převést definici do reálného kontextu prostřednictvím podpory poskytované vesnicím napříč Evropou při rozvoji a zavádění strategií chytrých vesnic. Účelem 2. přípravného akčního programu na podporu chytrých

venkovských oblastí ve 21. století – [Smart Rural 27 Project](#) spuštěného v roce 2020 (a běžícího až do konce roku 2023) bylo pomoci rámcům podporujícím efektivní chytré vesnice v rámci Evropy prostřednictvím analytické činnosti, sdílení informací (o chytrých venkovských komunitách i o podpoře chytrých vesnic) i zřízením Pilotní observatoře pro chytré vesnice.

HISTORIE EVROPSKÉHO KONCEPTU CHYTRÝCH VESNIC

Koncept Chytré vesnice se stal atraktivním, avšak náročným, pokud jde o přesnou interpretaci a zavádění definice. Dvě základní otázky, které se v souvislosti s

chytrými vesnicemi často objevují, jsou „co znamená chytrá“ a „co zahrnuje pojem vesnice“. Začneme tím druhým.

2 Jednotlivé národní definice naleznete také v [Informačních přehledech členských států](#).

Přípravný akční program na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století

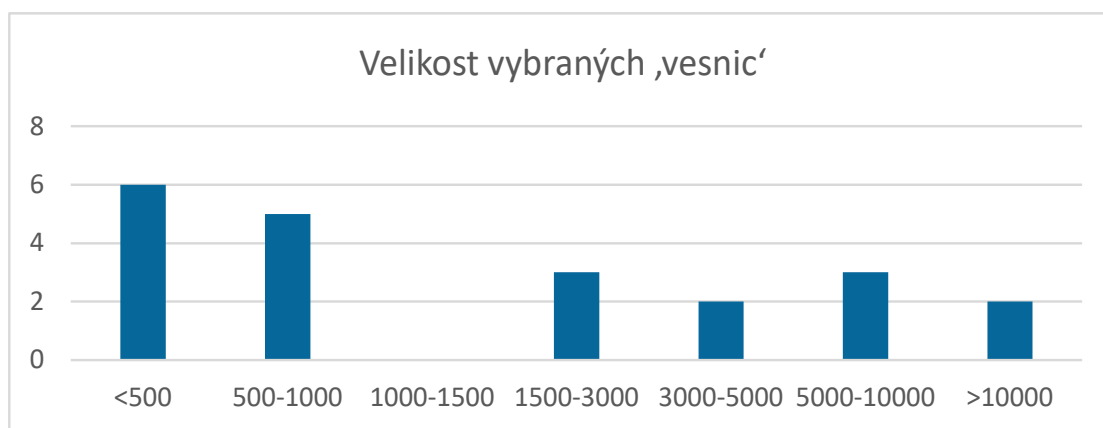

1.1 CO JE TO VESNICE?

Definice tohoto pojmu odkazuje na **komunity ve venkovských oblastech**, což je neutrálnější pojem než vesnice, protože termín ‚vesnice‘ může být v některých případech omezující a/nebo je k popisu venkovských komunit v daném národním kontextu nevhodný. V tomto průvodci nejčastěji používáme termín ‚venkovské komunity‘, raději než ‚vesnice‘. Nicméně, pojem ‚Chytré vesnice‘ (s velkým počátečním písmenem) se používá k označení samotného konceptu.

Často kladenou otázkou je, jak velká nebo malá může být komunita v rámci konceptu Chytré vesnice a

zda záleží na typu oblasti, ve které se nachází (např. odlehlá nebo blízko města). Obecně neexistují žádná konkrétní omezení ani limity a v těchto ohledech vybrané vesnice Smart Rural 21³ prokázaly také velkou rozmanitost (viz grafy níže). Největší venkovskou komunitou mezi vybranými vesnicemi projektu Smart Rural 21 je [Mouans-Sartoux](#) (FR) s přibližně 10 000 obyvateli; nejmenší je pak [Ostana](#) (IT) s přibližně 50 trvale zde žijícími obyvateli, která se nachází v alpské horské oblasti.

Při určování toho, co je venkovská komunita, definice chytrých vesnic dle zprávy Pilotního projektu chytrých eko-sociálních vesnic navrhuje vzít v úvahu typologii venkovských oblastí podle OECD nebo EUROSTAT. Typologie stanovuje kategorie obce takto: ‚venkov‘, ‚města a předměstí‘ nebo ‚velká města‘. V kontextu

chytré vesnice je smysluplné uvažovat o obcích (nebo venkovských komunitách v rámci samostatných správních jednotek), které jsou klasifikovány jako ‚venkovské oblasti‘ a v některých případech ‚města a předměstí‘.

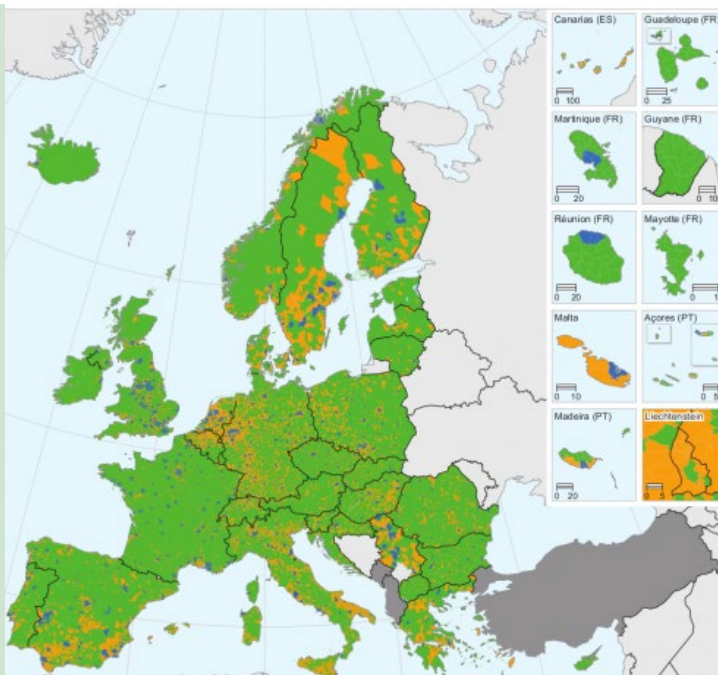
3 V rámci projektu Smart Rural 21 bylo vybráno 21 venkovských komunit, aby získaly podporu prostřednictvím projektu rozvoje strategie chytré vesnice a implementace chytrých řešení.

K rozdělení území EU za účelem poskytování statistických údajů na místní úrovni se používají místní administrativní jednotky (LAU). Ne všechny země klasifikují své místně spravované oblasti stejným způsobem a jejich místní správní jednotky (LAU) mohou odkazovat na řadu různých správních jednotek, včetně obcí, osad, farností nebo městských částí.

Chytré vesnice fungují na různých administrativních úrovních, například většina vesnic projektu Smart Rural 21 má administrativní úroveň LAU2 nebo nižší a některé jsou LAU2 s několika menšími osadami nebo jde o několik vzájemně propojených LAU2. Oblasti LAU2 jsou klasifikovány podle stupně jejich urbanizace (DEBURGA) na velká města, města nebo předměstí a venkovské oblasti – přičemž většina komunit je ‚venkovských‘ (viz vpravo).

Zjistit typologii a statistiky své oblasti LAU2 můžete zde.

Správní hranice: ©EuroGeographics ©UN-FAO ©Turks
Kartografie: Eurostat – GISCO, 05/2018

Města (Hustě zalidněné oblasti: nejméně 50 % populace žije v městských centrech)

Města a předměstí (Oblasti se střední hustotou zalidnění: méně než 50 % populace žije ve venkovských buňkách (gridech) a méně než 50 % populace žije v městských centrech)

Venkovské oblasti (Řídce zalidněné oblasti: více než 50 % populace žije ve venkovských buňkách (gridech))

Údaje nejsou k dispozici

1.2 CO ZNAMENÁ CHYTRÁ?

Jednou z nejdůležitějších funkcí chytrých vesnic jsou inovace. Inovace jsou obecně vyvolány potřebou a snahou něco změnit, na rozdíl od potřeby řešit konkrétní problém.

Přestože v kontextu rozvoje venkova existují různé definice ‚inovací‘⁴, v kontextu chytrých vesnic nemají inovace jasnou definici. Není to překvapivé, protože v teritoriálním kontextu je opravdu těžké inovace definovat. Problém spočívá v tom, že určení, zda je řešení inovativní, do značné míry závisí na konkrétním kontextu, ve kterém je toto řešení zaváděno. Jinými slovy, něco, co bylo běžnou praxí v jedné místní komunitě, může být v jiné zcela nové. Na inovace je proto vždy potřeba pohlížet v jejich vlastních (místních) souvislostech. Způsob, jakým mohou vesnice identifikovat ty správné inovace, je řešen dále v části 3.2.

„Pokud necítíte, že máte před sebou výzvu, je mi líto, ale v takovém případě nejde o inovaci.“

Profesor Henrique Leitão,
Agri Innovation Summit
(Lisabon), 2017

Jednoduše říct ‚chytrý‘ = digitální, by zdánlivě pomohlo problém vyřešit, protože by to každému poskytlo snadný referenční bod (kritérium), zda to, co dělá, je ‚chytré‘ nebo ne. Všichni se

jistě shodnou, že digitalizace je něco, co již nemůžeme ignorovat, a pokud chceme ve 21. století přežít, musíme se alespoň pokusit držet krok s tempem digitálních inovací a využívat širokou škálu příležitostí, které nám nabízejí.

Tato problematika však není tak jednoduchá.

Proč? Jednoduše řečeno, protože byste pak mohli začít používat jakoukoli digitální technologii, aniž by to mělo skutečný dopad na místní komunitu a Chytré vesnice – a koneckonců – především na místní obyvatele. ‚Chytré‘ v tomto smyslu znamená používání inovativních řešení (včetně digitálních technologií) prostřednictvím zapojení místních obyvatel a/nebo se skutečným dopadem na ně.

Dlouho se debatovalo o tom, zda – v kontextu Chytrých vesnic – omezit význam slova ‚chytré‘ na ‚digitální‘, podobně jako v případě ‚chytrých měst‘ (Smart Cities). Nakonec došlo ke vzájemné schodě, že inovace by neměly být omezovány pouze na ‚digitální‘ problematiku. Za prvé, mnoho venkovských oblastí trpí ‚digitální propastí‘ (nedostatečným přístupem k rychlému širokopásmovému připojení) a zaměření

Značka s logem Smart Rural (napůl žárovka, napůl znak umístění) má symbolizovat, že inovace v chytrých vesnicích je vždy třeba posuzovat v místním kontextu.

4 Například podle [definice EIP-AGRI](#) inovace – ve zkratce – znamená: „nápad úspěšně realizovaný v praxi“.

na digitální technologie by mohlo tuto propast mezi vyspělejšími a zaostávajícími oblastmi dále prohloubit. V druhé řadě bylo také zdůrazněno, že digitální technologie jsou – na základě minulých zkušeností – klíčovým, ne však nutně jediným způsobem, jak se stát chytrým. Pilotní projekt o chytrých eko-sociálních vesnicích tvrdil, že „Digitalizace, sama o sobě, je nástrojem, nikoli cílem. Využití digitálních technologií není tím, co definuje chytrou vesnici, ani to není jediný způsob, jak dosáhnout rozvojových cílů. Je jasné, že používaná řešení využívají také širokou škálu nedigitálních nástrojů.“ K podobným závěrům dospěla i Tematická pracovní skupina pro chytrý venkov ENRD.

Definice EU pro chytré vesnice uvádí, že chytré vesnice „využívají inovativní řešení [...], **zejména zaváděním řešení nabízených digitálními technologiemi**“. „Zejména“ zde znamená, že digitální technologie jsou důležitými, nikoli však výhradními, prostředky, jak se stát chytrými. Je třeba poznamenat, že některé členské státy mohou přicházet s různými definicemi chytrých vesnic (např. s větším zaměřením na digitální aspekt).

Než se tedy pustíte do vývoje jakýchkoli ‚digitálních‘ a trendy inovací, musíte vždy zvážit, proč a pro koho to děláte a jaká je pravděpodobná (společenská) změna, kterou vaše snaha místní komunitě přinese.

„Sociální inovace“ se staly stejně důležitým prvkem chytré vesnice jako digitální/technologické inovace. Klíčovým požadavkem pro chytré vesnice je přístup založený na široké účasti a přínos chytrých řešení pro venkovskou společnost. Mají-li inovativní řešení dopad na místní společnost a/nebo jsou-li v komunitě vytvářeny nové participativní procesy (sociální praktiky), mluvíme o „sociálních inovacích“.

Například projekt [SIMRA](#) (Social Innovation in Marginalised Rural Areas = Sociální inovace v marginalizovaných venkovských oblastech) programu Horizon 2020 definuje sociální inovace jako „přeměnu sociálních postupů v reakci na společenské výzvy ve snaze zlepšit výsledky v oblasti společenského blahobytu nezbytně vyžadující zapojení aktérů občanské společnosti“. Program Horizon Europe (program EU pro výzkum a inovace) tvrdí, že „sociální inovace jsou doporučovány, nachází-li se řešení na rozhraní mezi sociálními a technickými řešeními a vyžaduje sociální změny,

Jedním z osvědčených příkladů inovací společenského charakteru je obec [Raudanmaa](#) (F i n s k o) . Odhodlání této

„Z obecního domu v naší vesnici chceme udělat srdce obce Raudanmaa, jakým bývala dříve naše škola.“

Heini Niklas-Salminen,
Raudanmaa, 2021

spolupracující vesnice a zapojení členů místní komunity do projektů, jakými jsou komunitní širokopásmová síť z optických vláken, multifunkční obecní centrum a středisko místních služeb (zahrnující používání digitálních technologií), mohou být pro ostatní inspirací. [Stanz im Mürztal](#) v Rakousku poskytuje nové příležitosti pro sociální inovace, které jdou ruku v ruce s přechodem na nové zdroje energie a digitalizaci (s využitím technologie blockchain v kombinaci s místním systémem žetonů).

nové sociální postupy, společenské vlastnictví nebo zavedení na trh“.

Některé vesnice projektu Smart Rural 21 usilovaly o vývoj chytrých digitálních řešení. V některých komunitách však musel být původní nápad pečlivě přehodnocen. To platí zejména pro řešení elektronického zdravotnictví a elektronické péče, především pokud jde o starší lidi. Vývoj chytrých aplikací elektronického zdravotnictví nemusí být nutně tím správným a jediným způsobem, jak chytrě vyřešit problém s péčí poskytovanou starším lidem. Takové nástroje vyžadují předchozí pečlivé plánování a vybudování kapacity, aby bylo možné rozhodnout, zda se vyplatí do nástrojů pro elektronické zdravotnictví investovat. Projekt Smart Rural 21 vyvinul takovýto proces plánování ve spolupráci se třemi vesnicemi ([Dingle](#) – IE, [Sollstedt](#) – DE a [Penela](#) – PT) zapojenými do projektu, jehož výsledky si můžete prostudovat na stránkách těchto obcí.

TIPY A TRIKY: JAK S INOVACEMI ZAČÍT?

- ✓ Inovace musí vždy **vycházet z popudu – naléhavé potřeby řešit konkrétní problém** místní komunity/venkovské oblasti. Zamyslete se nad konkrétními problémy a výzvami, které potřebuje vaše komunita vyřešit.
- ✓ Nalezení té správné inovace vyžaduje spoustu času stráveného průzkumy a diskusemi se specialisty, odbornými pracovníky i jinými obcemi.
- ✓ Inovace nejčastěji vyvstanou prostřednictvím vzájemné komunikace mezi (místními) obyvateli – ne vždy lze řešení nalézt venku.
- ✓ Inovace často vyžaduje hodně experimentů a v některých případech mohou – ze své podstaty – vyústit v selhání.

1.3 JAK SE KONCEPCE CHYTRÝCH VESNIC LIŠÍ OD NÁSTROJE LEADER/CLLD?

Chytré vesnice jsou nejčastěji přirovnávány k chytrému nástroji LEADER/Community-led Local Development (CLLD) (Komunitně vedený místní rozvoj). Nástroj LEADER obsahuje nepochybně mnoho podobností s konceptem „chytrých vesnic“, zejména pokud jde o klíčové principy obou nástrojů. LEADER/CLLD je také klíčovým nástrojem a zdrojem financování pro budoucí strategie a řešení chytrých vesnic (viz také část 2.3 – Jak lze financovat strategii chytré vesnice?) a místní akční skupiny LEADER (MAS) mohou často hrát roli „zprostředkovatelů inovací“ a podporovatelů vesnic. Například proces zavádění strategie chytré vesnice v obci [Dingle](#) (IE) byl veden místní akční skupinou ((LAG) NEWKD), také obce [Raudanmaa](#) (FI), [Torup](#) (DK), [Kythera](#) (EL) a další vesnice vybrané pro projekt Smart Rural 21 obdržely finanční i technickou podporu pro své procesy zavádění chytré vesnice od svých vlastních akčních skupin.

Existují však některé klíčové rozdíly, díky kterým se koncept Chytré vesnice odlišuje:

- **Přístup Chytrých vesnic je spíše o zapojení místních komunit** – malé akce na lokální úrovni – a o tom, jak jim pomoci najít způsob, jak řešit své problémy a využít příležitosti, které se jim ve 21. století nabízejí. LEADER/CLLD působí na vyšší geografické a administrativní úrovni. Území místních akčních skupin, které program LEADER pokrývá, zahrnuje řadu vesnic, nicméně strategie místního rozvoje jsou formulovány na vyšší územní úrovni, a proto nemohou vždy zohledňovat specifika místních komunit.
- Program LEADER/CLLD má specializovanou institucionální strukturu a přidělené finanční prostředky, zatímco koncept Chytrých vesnic zatím nemá institucionální ani vyhrazenou politickou strukturu. Je to však také výhoda v tom smyslu, že je zde **větší prostor pro experimentování a pilotní projekty**, zejména pokud jde o využití různých zdrojů financování. Koncept Chytrých vesnic by se neměl omezovat pouze na získání přístupu k financování z programu LEADER, ale měl by zahrnovat zpřístupnění široké škály zdrojů financování, jako jsou fondy politiky soudržnosti, včetně Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF, European Regional Development Fund) a Evropského sociálního fondu (ESF, European Social

„- Proběhly nějaké inovace, jejichž realizace se nezdařila?

- **Mnohokrát! Například při hledání výrobce zavlažovacích nádob oya* došlo hned ke třem selháním. Příprava tohoto projektu trvala rok nekonečných bojů, ale věděli jsme, do čeho jdeme, takže jsme to nakonec dokázali...**

Pěstování konopí. Z našeho pohledu to byl neúspěch. Měli jsme skvělé zkušenosti, hodně jsme se naučili, ale z ekonomického hlediska se nám nepodařilo zrealizovat ani polovinu ceny, jakou jsme plánovali. S neúspěchy se budete muset potýkat mnohokrát. ‚Ne‘ slýchám neustále a už mi to ani nepříjde. Ale pokud své vizi věříte, otevřete trochu své srdce a vybudujete důvěru, pak lidé svůj postoj změní.“

Piotr Ostaszewski, Tomaszyn (PL), Smart Café

*Více o zavlažovacích nádobách „oya“ naleznete v rámečku níže.

Fund), stejně jako Nástroj pro oživení a odolnost (RRF, Recovery and Resilience Facility) nebo Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond (EMFAF, European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund).

- **Koncept Chytré vesnice posiluje inovace a experimentování na lokální úrovni** prostřednictvím chytrých řešení pocházejících přímo od místních komunit se zvláštním zaměřením na nové výzvy a příležitosti 21. století, jako je adaptace na globální oteplování a digitalizace. V této souvislosti programy LEADER hrají nebo mohou hrát roli klíčových zprostředkovatelů inovací tím, že podporují vznik chytrých vesnic na příslušných územích místních akčních skupin.

Tradiční a snadný způsob, jak šetřit vodu a pomoci růstu rostlin

Tradiční a snadný způsob, jak šetřit čas a vodu a zajistit lepší růst rostlin. Ost-Oya (olla, oya) je neoantická nádoba vyrobená z porézní, propustné hlíny, která se zakopává do země, aby přirozeně zavlažovala záhon a zároveň výrazně omezila ztráty vody a potřebu zalévání. Stačí ji každých pár dní naplnit vodou a o zbytek se už nemusíte starat. Jak?

Je to jednoduché – kořeny rostlin instinktivně rostou směrem k porézní hlíně, odkud prosakuje do zeminy, což jim umožňuje vstřebávat přesně tolik vody, kolik potřebují a kdy ji potřebují. Nic víc, nic míň. Díky tomu klesá spotřeba vody, chráníte životní prostředí a vaše zahrada vypadá mnohem působivěji.

Zdroj: <https://ost-oya.pl/en/ost-oya-2/>

KDE NAJDETE VÍCE INFORMACÍ: KONCEPCE CHYTRÝCH VESNIC

[Chytré vesnice: Koncept, problémy a vyhlídky pro venkovské oblasti EU](#), Evropský think tank 2021: podrobné informace o konceptu Chytré vesnice, jeho klíčových prvcích a vývoji

[Pilotní projekt, Chytré eko-sociální vesnice: závěrečná zpráva](#), Ecorys et al., 2019: Projekt financovaný Evropskou komisí s cílem definovat chytré vesnice a identifikovat osvědčené postupy a případové studie

[Chytré vesnice: Revitalizace venkovských oblastí](#), ENRD, 2018: Krátké video vysvětlující koncept Chytrých vesnic EU podporuje chytré vesnice, EUDigital, 2017: krátké video vysvětlující koncept Chytré vesnice a jeho vývoj

2. JAK VYPRACOVAT STRATEGII CHYTRÉ VESNICE?

Strategie chytré vesnice je inovativní strategie místního rozvoje, tj. strategie, koncept nebo plán vytvořený na místní úrovni prostřednictvím přístupu se zapojením všech zúčastněných, který nabízí ucelenou dlouhodobou vizi pro konkrétní venkovskou komunitu, kterou je třeba realizovat prostřednictvím inovativních

řešení. Prvních pět kroků prováděcího nástroje [Smart Rural 21 Roadmap Tool](#) se týká klíčových kroků nastavení strategie, včetně (1) [spuštění](#); (2) [mapování kontextu a zúčastněných stran](#); (3) [zapojování zúčastněných stran](#); (4) [navrhování strategie](#); (5) [strategie chytré vesnice](#).

2.1 PROČ VLASTNĚ STRATEGII CHYTRÉ VESNICE POTŘEBUJEME?

Základem konceptu Chytré vesnice je strategie chytré vesnice. Podle definice se chytré vesnice „spoléhají na kolektivní přístup **k rozvoji a zavádění jejich strategií** za účelem zlepšení jejich hospodářských, sociálních a environmentálních podmínek“.

Opravdu však vesnice potřebuje „strategii chytré vesnice“, aby se stala chytrou?

Strategie je významná pro strukturované a dlouhodobé myšlení. Je však užitečná pouze tehdy, pomáhá-li komunitě utvářet a sdílet společnou vizi, přemýšlet o tom, kam by vesnice chtěla dojít ve střednědobém až dlouhodobém horizontu (např. za 5–10 let) a propojovat stávající iniciativy a nápady. Strategie jsou důležité, aby propojily různé iniciativy a pomohly vesnici myslet ucelenějším způsobem (než se jen snažit soustředit na jednotlivé podněty odděleně). Vypracování strategie chytré vesnice může být dalším užitečným krokem především k tomu, aby se chytrou vesnicí stala „vesnice v přechodné fázi“, tj. vesnice, která již některá chytrá řešení zavedla, ale ještě nemá ucelenou integrovanou

strategii chytré vesnice či dlouhodobou vizi.

Strategie chytré vesnice mohou být také účinnými nástroji **pro komunikaci o vizi vesnice**, jak interně (směrem ke členům komunity), tak i externě, např. směrem ke orgánům na různých úrovních správy (místním akčním skupinám LEADER, i na regionální či národní úrovni). Komplexní strategie – která je rovněž propojena s prioritami nastavenými na vyšších úrovních správy – může zároveň přispět k identifikaci zdrojů financování pro její realizaci.

Je důležité, aby strategie chytré vesnice **nebyly vyvíjeny jen formálně**. Komunita by se měla snažit vyvinout strategii, kterou bude vlastnit, která se bude vyvíjet a může se stát vhodným referenčním bodem pro diskuse a akce zaměřené na budoucnost. Vyvíjení strategie pouze za účelem přístupu k finančním prostředkům (ačkoli to je jistě jedna z potenciálních výhod vypracování strategie) se nedoporučuje. Přemýšlejte, zda strategii potřebujete a jak byste ji použili pro rozvoj vaší venkovské komunity a oblasti.

Rozvoj a zavedení strategie chytré vesnice nelze považovat za projekt jedné osoby ani za konzultační projekt. Ačkoliv formálně i obsahově by se z takových aktivit mohla vyklubat zdánlivě atraktivní strategie, ze zkušeností vyplývá, že „strategii brzy dojde dech“

„Hlavní přidanou hodnotou vývoje strategie pro nás bylo ,vyplnit prázdná místa' mezi stávajícími projekty a novými nápady, spojit je a vytvořit konzistentní strategii, která by nám pomohla stanovit priority a požádat o externí financování.“

Zástupce obce SR21, respondent průzkumu

a odhodlání a zapojení se do realizace strategie nakonec nedojde. V kontextu pomoci venkovské komunitě v přežití mohou takové strategie (nebo návrhy projektů) krátkodobě až střednědobě přilákat

Vypracování strategie chytré vesnice bylo požadavkem (definovaným původními technickými specifikacemi projektu), který musely obce vybrané do projektu Smart Rural 21 splnit. Většina vesnic (10 z 12, které se zúčastnily průzkumu) zjistila, že **proces vyvíjení strategie byl pro ně (velmi) užitečný**.

Mnohé však **tento proces považovaly také za (velmi) náročný**. Určité zklamání vychází taktéž ze skutečnosti, že se strategiemi chytrých vesnic většinou není spojeno přímé financování (může se proto zdát, že takový proces není přínosný).

„Přestože má vesnice několik vůdčích osobností, chybí zde taková, která by dokázala představitele místní komunity sjednotit.“

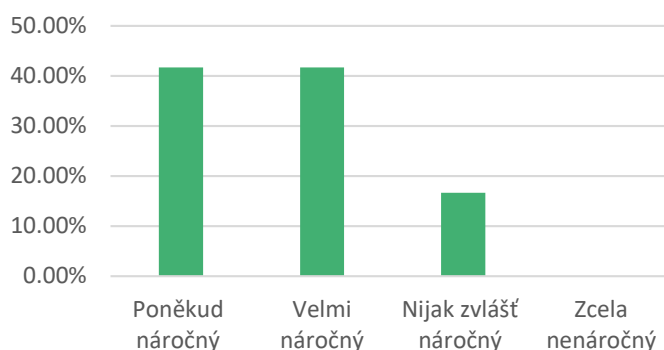
Výsledky monitorování Smart Rural 21

finanční prostředky, ale bez skutečného odhodlání a znalostí jsou tyto přístupy předurčeny k neúspěchu. **Nepouštějte se tedy do procesu chytré vesnice jen kvůli financím. Udělejte to z přesvědčení a prostřednictvím zapojení na místní úrovni.**

Formát strategií chytrých vesnic se může lišit, existuje však několik klíčových prvků, které se doporučuje zahrnout (viz níže). Mnohé členské státy budou samozřejmě vyžadovat jednoduchý formát, např. zjednodušený koncept nebo plán, aby nedocházelo k neúměrnému zatěžování obcí požadavky.

Jak náročný byl pro vás proces vyvíjení strategie chytré vesnice? (12 respondentů)

TIPY A TRIKY: PROČ VYVÍJET STRATEGIE CHYTRÝCH VESNIC?

- ✓ Strategie jsou **obecně užitečnými prostředky**, které mohou komunitě pomoci upevnit její vize, plány a budoucí aktivity.
- ✓ Vypracování strategie chytré vesnice může být také **náročné na zdroje** a může navíc vyžadovat určité technické/odborné znalosti (např. v kontextu budování logického a konkrétního řešení, zapojení zúčastněných stran atd.).
- ✓ Vzhledem k tomu, že **strategie chytrých vesnic často nejsou přímo spojeny s podporou financování (tedy zatím)**, musí venkovské komunity pečlivě zvážit, zda chtějí strategii vyvíjet, v jakém formátu a pro jaké využití – úsilí by mělo být úměrné potenciálním přínosům, nejen finančním, ale také lidským – např. práce na společné vizi komunity.
- ✓ Je třeba vzít v úvahu i další kritéria. Například jakým způsobem bude strategie aktualizována a kdo bude odpovědný za řízení a monitorování jejího rozvoje (jinak může strategie snadno zastarat).
- ✓ Vzhledem k tomu, že se politické intervence na podporu **chytrých vesnic stále vyvíjejí**, venkovské komunity by mohly mít zájem zjišťovat, zda a jak jsou konkrétní politiky, programy a výzvy na podporu strategií a aktivit chytrých vesnic v příslušných členských státech a regionech navrhovány

2.2 KTERÉ SOUČÁSTI STRATEGIE CHYTRÉ VESNICE BY MĚLY BÝT KLÍČOVÉ?

Očekává se, že strategie chytrých vesnic budou mít prvky „klasické“ strategie místního rozvoje s **jedinečným prvkem zahrnutí budoucích inovativních aktivit jako akcí**. Jak již bylo popsáno, inovace jsou nejčastěji vyvolány konkrétní výzvou a potřebou. Aby se venkovské komunity s těmito výzvami vypořádaly, musí stavět na svých konkrétních silných stránkách a příležitostech. Podaří-li se jim tyto aspekty pochopit, může se jim podařit vizi (a následně cíle) strategie vesnice definovat. Jednoduše řečeno, komunita se musí zamyslet nad tím, kam chce za 5-10 let dojít. Jakmile budou vize a cíle (založené na výzvách

a příležitostech) definovány, strategie musí určit, jaké druhy aktivit bude třeba podniknout, aby jich bylo dosaženo, a jaké zdroje (finanční a lidské) budou k jejich realizaci nutné.

„Termínu ‚strategie‘ se vyhýbáme, protože toto slovo má velmi často negativní význam ve smyslu, že jde o něco opravdu velkého a komplikovaného. Proto jsme se rozhodli používat jiný termín, a to ‚koncept‘.“

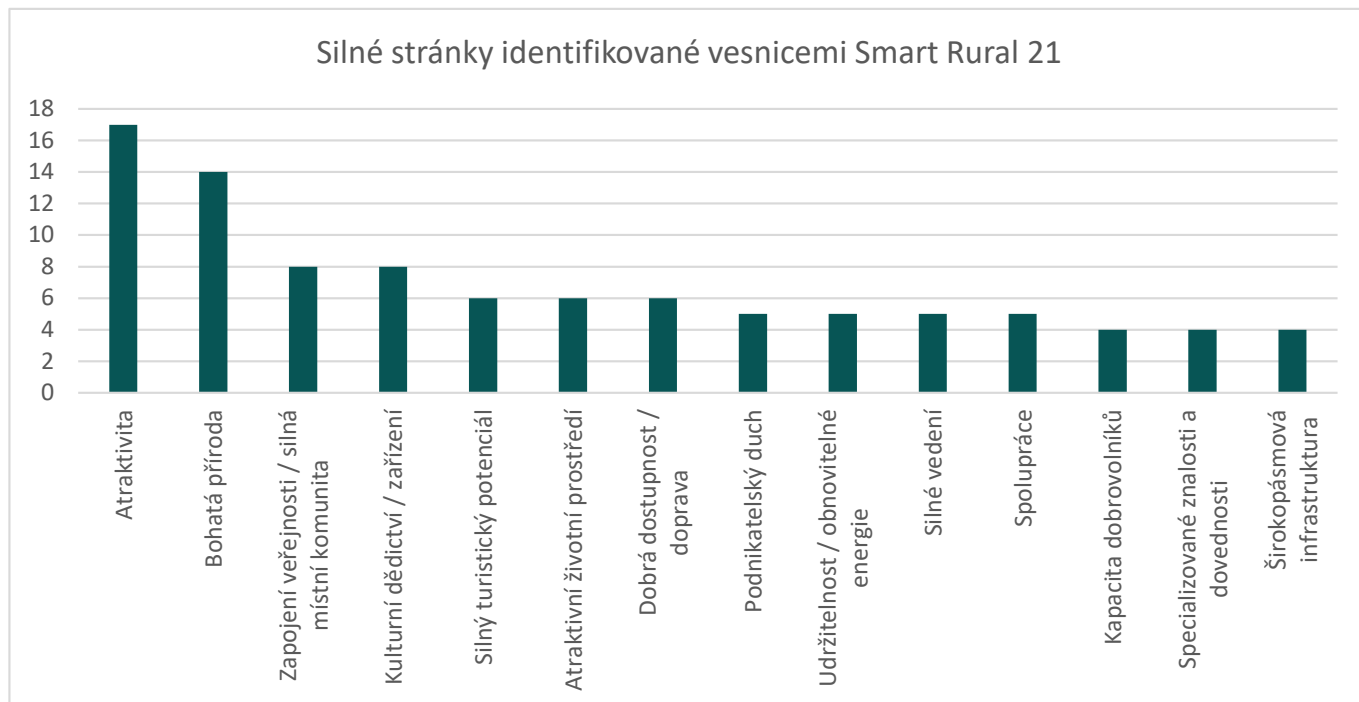
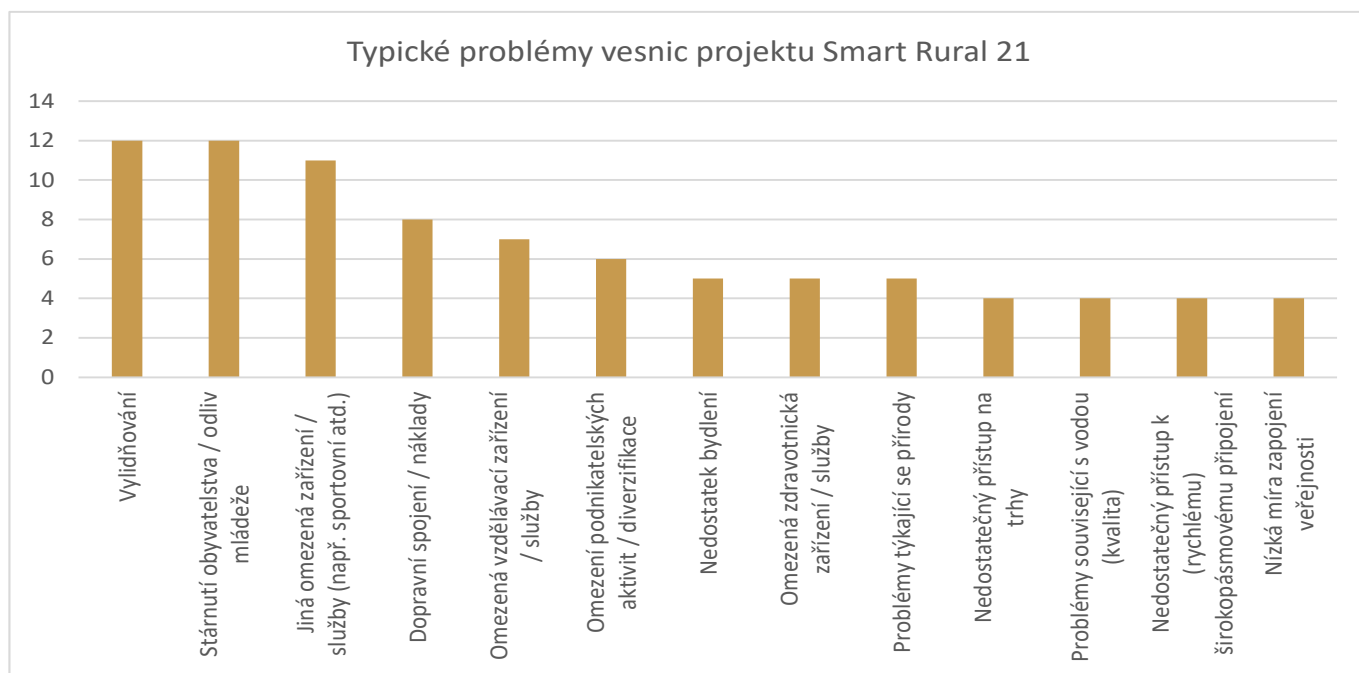
Joanna Gierulska,
Ministerstvo zemědělství
(Polsko), 1. regionální
workshop

V každé ze strategií chytrých vesnic, které byly vyvinuty vybranými vesnicemi projektu Smart Rural 21, byly identifikovány **potřeby/problémy** (slabé stránky) a příležitosti/silné stránky a ty byly klasifikovány podle klíčových slov. Níže uvedená tabulka uvádí problémy, které byly identifikovány více než čtyřmi vybranými vesnicemi. Nejběžnější problémy ve vybraných vesnicích se týkají:

- Vylidňování, odcházení mladých lidí;
- Nedostatek služeb: občanská vybavenost, dopravní obslužnost, školství, bydlení a zdravotnictví.

Podobným způsobem identifikovaly vybrané vesnice ve svých strategiích chytrých vesnic také **klíčové silné stránky**. Tyto byly také klasifikovány podle klíčových slov a níže uvedená tabulka uvádí kategorie, které byly označeny více než čtyřmi vesnicemi. Za nejdůležitější silné stránky jsou považovány atraktivita a bohatá příroda, následuje silná komunita, kulturní dědictví a cestovní ruch.

2.3 JAK LZE FINANCOVAT STRATEGII CHYTRÉ VESNICE?

„Otázka za milion dolarů – nebo bychom spíše měli říci milion eur“, kterou si klade většina venkovských komunit.

Jedním z hlavních problémů je, že v současné době neexistuje žádná záruka, že vesnice, které vyvíjejí strategie chytrých vesnic, budou mít také větší šanci těžit z různých druhů financování. Na přesné detaily – tedy jakým typem výzev k předkládání projektů a dalšími

mechanismy – budou tyto procesy podporovány, si však musíme počkat. Na základě výchozí analýzy se zdá velmi pravděpodobné, že v mnoha zemích bude používán mechanismus LEADER, který přispěje

Nařízení o společné zemědělské politice (CAP) odkazuje na koncept Chytré vesnice jako na klíčový nástroj pro „posílení sociálně-ekonomické struktury venkovských oblastí“ a pro „modernizaci zemědělství a venkovských oblastí podporou a sdílením znalostí, inovací a digitalizací“. CAP rovněž podporuje – a očekává se, že bude podporovat – spolupráci chytrých vesnic. **(Body odůvodnění 32, 78 a 82 a článek 77 Nařízení CAP)**

k podpoře rozvoje strategií chytrých vesnic a k realizaci některých plánovaných chytrých opatření. Avšak podporu chytrých vesnic mohou poskytovat také další opatření/intervence Nařízení CAP, jakož i další politiky a programy (zejména Politika soudržnosti EU – včetně programů Interreg, a podpory poskytované prostřednictvím [programu Alpský prostor](#) – jakož i program Horizon Europe a jeho výzvy na základě oblasti podpory [„Odolné, inkluzivní, zdravé a zelené venkovské, pobřežní a městské komunity“](#)⁵) a EU fondy (včetně

ERDF – místní územní rozvoj, infrastrukturální – např. širokopásmové připojení – investice atd.; ESF – sociální začleňování a sociální inovační intervence ve venkovských oblastech atd.; EMFAF – lokální akční skupiny pro oblast rybolovu atd.).

EU je odhodlána chytré vesnice realizovat a za tímto svým názorem si stojí a zároveň žádá členské státy a snaží se je přimět, aby začaly jednat. Zájem o chytré vesnice skutečně roste. Nacházíme se ve vzrušující fázi experimentování a pilotních projektů a můžeme doufat, že ti, kdo se k realizaci chytré vesnice postavili aktivně, mohou být také prvními, kdo se budou moci „postavit do fronty na zasloužené financování“.

Několik členských států skutečně na nic nečekalo a staly se prvními experimentátory s rámci podpory, které jsou ve vnitrostátním kontextu těchto zemí užitečné – venkovské komunity těchto členských států tak mohou mít větší štěstí než jiné.

EU zároveň z velké části delegovala „pravomoci“ ohledně navrhování programů a vynakládání finančních prostředků na členské státy – což nabízí větší flexibilitu – přičemž ze strany Evropské unie nebyly vůči členským státům stanoveny žádné zřejmé povinnosti, jak podpůrný rámec politiky chytrých vesnic zřídit. Přesto Evropská komise ve spolupráci s Evropským parlamentem financuje několik projektů technické pomoci na podporu procesu výměny a plánování. Nejdůležitější je Pilotní projekt chytrých eko-sociálních vesnic a [1. \(Smart Rural 21\)](#) a [2. \(Smart Rural 27\)](#) přípravný akční program na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století.

Projekt Smart Rural 21 shromáždil informace o tom, co se v každém ze členských států děje s ohledem na rámce podpory politiky chytrých vesnic. Chcete-li zjistit, jak to vypadá ve vaší zemi, nahlédněte na [stránky vaší země v rámci projektu Smart Rural 21](#), kde budou uvedeny relevantní zdroje financování a organizace pracující s konceptem Chytrých vesnic (pokud jsou tyto informace k dispozici). Projekt Smart Rural 21 také zpracovává příklady úspěšných politik: cílem je povzbudit tvůrce politik, aby přijali opatření (jejichž přínosy si z místního hlediska bohužel ihned neuvědomí) a informovat několik komunit v pár

vybraných zemích (průkopníky projektu Chytré vesnice) o dostupných zdrojích financování.

Projekt Smart Rural 27 bude nadále aktualizovat informace o chytrých vesnicích v každém členském státě. Informace o podpoře politiky chytrých vesnic budou sdíleny prostřednictvím [Informačních listů členských států v rámci projektu Smart Rural 27](#). Zároveň budou organizovány pracovní skupiny, které zajistí lepší plánování politik a programů prostřednictvím spojení příslušných zúčastněných stran.

VÍCE INFORMACÍ: ROZVOJ A PODPORA STRATEGIE CHYTRÉ VESNICE

[Šablona strategie Chytrá vesnice](#), Smart Rural 21 (E40): šablona strategie, popis, jak ji používat a výukové video, které používaly vesnice v rámci projektu Smart Rural 21 k rozvoji svých strategií.

[Strategie Chytrá vesnice](#), Smart Rural 21: sbírka strategií vyvinutých vesnicemi v rámci projektu Smart Rural 21

[Co se děje v mé zemi – stránky Smart Rural 21](#): popis, jak různé politiky (Společná zemědělská politika a další) a organizace v současné době podporují iniciativy podobné projektu Chytré vesnice v každém ze členských států EU

[Prováděcí nástroj Smart Rural 21](#): praktický nástroj pro rozvoj strategie

[Politiky chytrých vesnic](#): informace o různých rámcích a nástrojích přístupu na evropské i národní či regionální úrovni

[Financování chytrých vesnic prostřednictvím skupinového financování](#), prezentace na [2. akademii chytré vesnice](#) projektu Smart Rural 21

[Prováděcí nástroj pro financování](#): nástroje pro financování strategií a řešení chytré vesnice (již brzy).

3. JAK REALIZOVAT STRATEGII A ROZVÍJET CHYTRÁ ŘEŠENÍ?

Tato část poskytuje návod, jak zavádět strategii prostřednictvím plánování a realizace chytrých řešení. Příslušné kroky Prováděcího nástroje Smart Rural

21 mohou také poskytnout další pokyny pro tento postup, včetně: (1) [plánování aktivit](#); (2) [hledání řešení](#); (3) [vyvíjení činností](#); (4) [financování](#); (5) [monitorování](#).

3.1 CO JE CHYTRÉ ŘEŠENÍ?

Chytrá řešení jsou **inovativní a inspirativní aktivity (projekty/iniciativy), jejichž prostřednictvím lze dosáhnout cílů strategie chytré vesnice**. Význam výrazů „chytrost“ a „inovace“ již byl uveden výše (viz část 1.2).

Očekává se, že plánované a probíhající akce strategií chytrých vesnic budou reagovat na výzvy a příležitosti 21. století kreativním – často nestandardním – způsobem. Existují dvě důležité výzvy/příležitosti, kterým je ve strategických cílech Evropské komise a následně také v programu chytrých vesnic věnována zvláštní pozornost:

- **Konektivita a využívání digitálních technologií** (ve spojení s prioritou EU „Evropská připravenost pro digitální věk“);
- **Přizpůsobování se změnám klimatu** (ve spojení s prioritou EU „Zelená dohoda pro Evropu“).

Tyto klíčové oblasti jsou taktéž jádrem [Dlouhodobé vize EU pro venkov](#) (propojené a odolnější venkovské oblasti) spolu se „silnějšími“ a „lépe prosperujícími“ venkovskými oblastmi.

Evropská komise zahájila v roce 2021 [Dlouhodobou vizi EU pro venkov](#), která definuje čtyři klíčové tematické oblasti intervence: silnější, propojenější, odolnější a prosperující. Tyto oblasti zachycují klíčové prioritní sféry, ve kterých mohou chytré vesnice také působit.

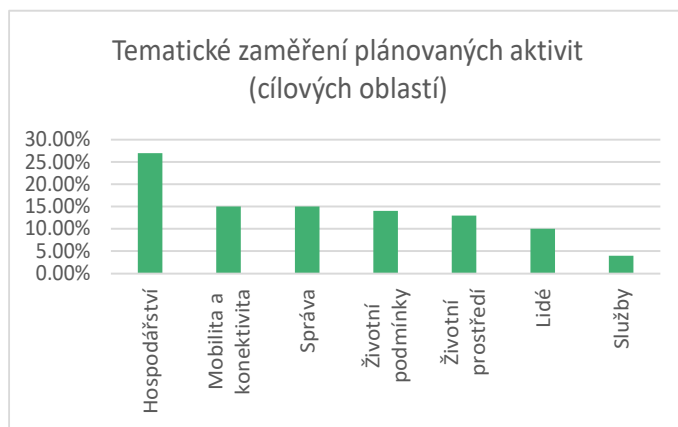
3.2 JAK NAJÍT SPRÁVNÁ CHYTRÁ ŘEŠENÍ?

Chytré vesnice mohou pokrýt širokou škálu témat a oblastí. Vhodná řešení musí být přizpůsobena specifickému kontextu příslušné venkovské komunity a mohou pokrývat širokou škálu témat a oblastí. Níže uvedený graf ilustruje klíčové tematické oblasti označené vybranými vesnicemi projektu Smart Rural 21.

Zatímco vesnice zavádějí nejrozmanitější sady chytrých řešení, podařilo se zároveň identifikovat některé jejich společné rysy a „žhavá témata“ týkající se chytrých aktivit, které si vesnice projektu Smart Rural 21 vybraly.

Dokážete určit, které z těchto témat se týkají i vaší vesnice? Nahlédněte na webové stránky vesnic zapojených do projektu Smart Rural 21 (s videi a prezentacemi) a spojte se přímo s nimi.

Vesnice pro seniory a e-péče Je digitalizace řešení?

Péče o seniory je běžným problémem, zejména pokud jde o používání chytrých řešení, které skýtají digitální technologie – e-péče. Otázkou je, zda se vyplatí do digitálních technologií vůbec investovat a jaké investice a lidské zdroje je třeba rozvíjet, aby byly služby efektivní a udržitelné. Klíčové téma v obcích [Dingle \(IE\)](#), [Penela-Cumeeira \(PT\)](#), [Sollstedt \(DE\)](#)
Fotografie od Dominik Lange

Mladí lidé: Jak je zapojit?

V mnoha venkovských komunitách bylo **zapojení mládeže do místních aktivit, zejména teenagerů**, problematické, především pokud jde o nalezení správných typů společenských aktivit a zlepšování dovedností a schopností. Klíčové téma v obcích [Mukarov \(CZ\)](#), [Alsunga \(LV\)](#), [Ansó \(ES\)](#)
Fotografie od Arno Senoner

Jak využít digitální technologie pro zlepšení služeb?

Nejčastějším účelem vyvíjení nástrojů, platform a aplikací pro správu dat a informací je lépe sloužit obyvatelům venkovských komunit i jejich návštěvníkům, zlepšovat poskytování služeb (včetně cestovního ruchu) a spojovat místní lidi (sociální inovace). Klíčové téma v obcích [Torup \(DK\)](#), [Profondeville \(BE-Wallonia\)](#), [Penela-Ferraria De São João \(PT\)](#), [Kythera \(EL\)](#), [Alsunga \(LV\)](#)
Fotografie od Myriam Jessier

Rekonstrukce starých budov

Jak zajistit udržitelnost? - Pro jaké účely?

Budova staré školy pro místní farmu a podniky
Starý mlýn bude sloužit místnímu obchodnímu a komunitnímu centru
Staré sklepy jako ubytování pro turisty
Ekologická stavba sloužící místnímu zemědělskému centru a jako komunitní prostory
Fotografie od Vidar Nordli-Mathisen

Krajinné plánování pro novostavby

Zachování přírodního dědictví

Klíčovým tématem několika vybraných vesnic projektu Smart Rural 21 byly **(re)konstrukce (starých) budov a krajinné plánování**. Hlavními cíli jsou: 1) využít staré budovy nebo volné pozemky ve prospěch místní komunity; 2) nalézt udržitelná (ekologicky šetrná) řešení přizpůsobená místním podmínkám životního prostředí; a (3) rozvíjet finančně udržitelné obchodní aktivity. Klíčové téma v obcích [Ansó \(ES\)](#), [Sentviska Gora Plateau \(SI\)](#), [Tomaszyn \(PL\)](#), [Uppony \(HU\)](#), [Raudanmaa \(FI\)](#), [Virtsu \(EE\)](#)

Udržitelné/regenerativní zemědělství prostřednictvím nových zemědělských metod a technologií

Jedno z hlavních témat chytrých vesnic v souladu s cíli Zelené dohody pro Evropu představují **nové technologie (včetně chytrého zemědělství) a metody** pro odolnější komunitu a životní prostředí (se zahrnutím regenerativního zemědělství). Klíčové téma v obcích: [Tomaszyn \(PL\)](#), [Kythera \(EL\)](#), [Babina Greda \(HR\)](#)

Obnovitelná energie a místní energetické komunity

Obnovitelná energie se zvláštním zaměřením na místní energetické komunity. Při zavádění v obci Stanz (AT) byla tato metoda také zkombinována s místní ekonomikou / místní měnou, systémem žetonů a technologií blockchain. Klíčové téma v obci: [Stanz im Mürztal \(AT\)](#)

Chytrá řešení mobility

Doprava v odlehlých venkovských oblastech

Inteligentní řešení mobility mohou v odlehlých a horských venkovských oblastech podporovat izolované či vzdálené komunity prostřednictvím systémů společného využívání aut a elektromobilů. Klíčové téma v obci: [Ostana \(IT\)](#)

Tato témata jsou plně v souladu se čtyřmi navrhovanými oblastmi činnosti dlouhodobé vize venkovských oblastí:

1. **Silnější venkovské oblasti:** s odkazem na příklady péče o seniory, zapojování mladých lidí a využívání dat a datových platform ke zkvalitňování místních služeb;
2. **Odolné venkovské oblasti:** s odkazem na udržitelné krajinné plánování a (re)konstrukce, regenerativní zemědělství, komunity obnovitelných zdrojů energie;
3. **Propojené venkovské oblasti:** s odkazem na chytrou mobilitu a digitální řešení (např. v obci [Profondeville](#), Wallonia (BE) a vysokorychlostní připojení v obci [Raudanmaa](#), FI).
4. **Prosperující venkovské oblasti:** s odkazem na venkovské podniky, které byly průřezovým tématem zahrnujícím udržitelné zemědělské podniky ([Tomaszyn](#), PL; [Kythera](#), EL; [Babina Greda](#), HR), turismus (např. v obci [Kythera](#), EL) a venkovské podniky (např. v obcích [Torup](#), DK a [Raudanmaa](#), FI).

Nalezení správného inovativního řešení pro vyřešení konkrétního problému nebo realizace nové příležitosti může vyžadovat spousty badání a experimentování. K nalezení řešení existuje několik cest:

- **Odborné znalosti** jsou bezpochyby zapotřebí. Zatímco hlavním zdrojem inovací je často místní komunita, příslušné odborné znalosti nelze vždy nalézt lokálně. Zkušenosti získané během projektu Smart Rural 21 prokázaly, že k realizaci svých nápadů vesnice

Vesnice projektu Smart Rural 21 získávají odborné znalosti, které potřebují prostřednictvím poradců s odborností v oblasti venkova, místních odborných organizací (např. místních univerzit, nevládních organizací atd.), místních rad nebo specializovaných orgánů, odborníků venkovské komunity, externích odborníků a odborných know-how.

často potřebovaly získat specializované odborníky odjinud. Odborní externisté nám mohou také pomoci „otevřít oči“ a doporučit, aby venkovské komunity zvážily i taková řešení, která by je dříve možná ani nenapadla. V této souvislosti by mohlo být přínosné vytvoření partnerství veřejného, soukromého, výzkumného a občanského sektoru (často označovaného jako model „čtverná šroubovice“, který se již v některých venkovských oblastech úspěšně používá⁶). Například v obcích [Babina Greda](#) (HR) a [Kythera](#) (EL) úzce spolupracují s univerzitami, které místním farmářům poskytují know-how týkající se moderních a udržitelných výrobních technologií (včetně precizního zemědělství). [Profondeville](#) (BE-Wallonia) si klade za cíl zapojit odborníky a poskytnout zaměstnancům místní veřejné správy ty správné dovednosti, aby byli schopni vyhledávat a používat (velkoobjemová) data místního charakteru.

Snažte se nebýt odkázáni pouze na předem vytýčenou cestu – snažte se nacházet nekonvenční řešení, buďte otevření a hledejte nové nápady.

- Při hledání inspirace a nápadů z jiných obcí může být užitečná také **databáze chytrých řešení**. Existuje mnoho různých databází, jako například databáze projektů Evropské sítě pro rozvoj venkova (ENRD) (včetně příkladů shromážděných prostřednictvím [Tematické práce ENRD o chytrých vesnicích](#)) nebo EIP (Evropského inovačního partnerství) – [Databáze](#)

[projektů operační skupiny AGRI](#). Projekt Smart Rural 21 vyvinul svou vlastní [databázi](#), která poskytuje podrobné a praktické informace o inspirujících řešeních, která byla zavedena v rámci venkovských komunit. V databázi lze vyhledávat podle tematických klíčových slov.

Smart solutions list :

Countries: Free text search:

Which thematic area?

People

- ☐ Education (schools, children, youth) (4)
- ☐ Engaging youth (2)
- ☐ Improving eSkills (2)
- ☐ Improving other skills (2)
- ☐ Social inclusion of disadvantaged groups (5)
- ☐ Supporting elderly people (4)
- ☐ Volunteering (1)
- ☐ Work-life balance (1)

Economy

- ☐ Entrepreneurship/ business support (3)
- ☐ Farming and agri-food business (7)
- ☐ Inward investment & FDI (1)
- ☐ Research, innovation & knowledge development (1)
- ☐ Social enterprise (2)
- ☐ Supporting job seekers (1)
- ☐ Tourism/ recreation (4)

Living

- ☐ (e)health/ healthcare services (1)
- ☐ Arts & music (2)
- ☐ Community space (3)
- ☐ Culture & heritage (1)
- ☐ Housing (3)
- ☐ Liveable & Tidy Towns (2)
- ☐ Sports, hobbies & interests (1)
- ☐ Support to newcomers (2)

Environment

- ☐ Bioeconomy (3)
- ☐ Circular economy / waste management (5)
- ☐ Habitats and biodiversity (2)
- ☐ Land management (2)
- ☐ Low carbon economy (6)
- ☐ Renewable energy & energy efficiency (5)
- ☐ Resource efficiency (1)
- ☐ Soil (2)
- ☐ Water (2)

Connectivity & mobility

- ☐ Broadband connection & infrastructure (2)
- ☐ Cycling / walking routes (1)
- ☐ Improving transport connectivity (2)
- ☐ Use of digitisation & new technologies (4)

Governance

- ☐ Community capacity-building (3)
- ☐ Cooperation (including with other villages) (8)
- ☐ Improving urban-rural linkages (5)
- ☐ Public engagement in decision-making (4)
- ☐ Public-private partnership (5)

Order by : ☐ Last modified ☐ Date ☐ Initial investment ☒ Post date Descending

Results found : 50

Citizen Bus Scheme

A non-commercial on-demand shuttle service for rural communities.

Implemented in : Amt Röbel-Müritz

Country : Germany

Initial investment : 82,000 €

Výše si prohlédněte printscreen [Databáze chytrých řešení Smart Rural 21](#).

- Obvykle největší výhody přináší venkovským komunitám **vzájemná** výměna mezi vesnicemi – online a tváří v tvář. Existuje mnoho způsobů, jak se dostat do kontaktu s jinými vesnicemi. Můžete navázat přímé kontakty s obcemi, které vyhledáte prostřednictvím databázi i jinými způsoby. Výměnu mezi vesnicemi do značné míry podpořil projekt Smart Rural 21 prostřednictvím [chytrých schůzek „při ranní kávě“](#), v rámci kterých vždy jedna z vesnic představila své inovativní přístupy a ostatní mohly neformálně (u kávy) klást otázky a diskutovat o jednotlivých iniciativách. **Vzájemné návštěvy** pak navíc s podporou projektu umožnily společná setkání vesnic. Tyto návštěvy byly organizovány souběžně s [regionálními workshopy chytrých vesnic](#) nebo jako samostatné akce. [Akademie chytré vesnice](#) se zaměřila na tematické potřeby. Kliknutím na ně můžete procházet odkazy a studovat inspirativní řešení jednotlivých vesnic. K vytváření

propojení s dalšími vesnicemi mohou napomoci příslušné komunitní sítě (včetně sítí zaměřených přímo na vesnice, např. [Síť chytrých vesnic](#)).

Nedostatek jazykových dovedností je bohužel při plánování propojování komunit na mezinárodní úrovni stále problémem. Hodláte-li se zapojit do spolupráce s jinými komunitami v Evropě i mimo ni, je velmi důležité, aby někdo ve vaší komunitě hovořil anglicky.

Díky inspiraci získané vzájemnou výměnou v rámci projektu Smart Rural 21 se některé venkovské komunity začaly zdokonalovat v jazykových dovednostech. „Společně s kolegy jsme se začali učit anglicky, protože nám došlo, že je to jedna z našich nejzávažnějších slabín. Inspirovalo nás, když jsme slyšeli ostatní, jak mluví dobře anglicky.“

3.3 JAK ZAPOJIT MÍSTNÍ OBYVATELE DO PLÁNOVÁNÍ A REALIZACE ŘEŠENÍ?

Zapojování členů komunity do plánování a zavádění strategie je velmi důležité nejen proto, že „participativní přístup“ je klíčovou součástí přístupu chytrých vesnic, ale především proto, že bez zapojení – a „pojetí za vlastní“ – strategie místními obyvateli ji nelze, téměř s jistotou, později realizovat.

Zapojení zainteresovaných stran je často náročný proces, zejména ve větších komunitách a v oblastech, které se vyznačují nadměrným vylidňováním a/nebo v komunitách s velmi omezenými lidskými zdroji.

Neexistuje jediný recept na to, jak zainteresované strany zapojovat do místní komunity, protože vše do vysoké míry závisí na profilu a úrovni aktivity členů komunity, místních čelních představitelů a dalších faktorech.

Zkušenosti představitelů vesnic mají za to, že pro motivaci členů komunity je důležité, aby byly jejich nápady vyslyšeny, přijaty a podporovány. Členové komunity jsou pověřováni úkoly – zejména v oblasti dobrovolné činnosti – které jsou hmatatelné (tzn. jejich zahájení, ukončení i výsledky jsou očividné), a těm, kdo se o práci v komunitě zasloužili, náleží (drobné) odměny / ocenění.

Konkrétní nástroje, jak zapojit členy komunity, najdete v [prováděcím nástroji Smart Rural 21](#).

Skutečně úspěšné komunity jsou ty, které mají vizi, vedení i oddanost alespoň několika angažovaných občanů obce. Na začátku není nutné zapojení velkého počtu osob. Stačí, když se do zavádění změn pustí byť i jen jeden nebo dva místní občané (tzn. „iniciátoři“), pokud to nedělají jen pro peníze, ale pro vizi a z „přesvědčení“. Proces musí zahájit alespoň jeden nebo dva lidé s náležitým zájmem, dovednostmi, nasazením a schopnostmi. Bez vedení, vlastnictví a vize není možné se do projektu chytré vesnice pustit.

Nejedná se nutně o formální strukturu řízení – např. starosta a jeho tým – kteří mohou proces strategie chytré vesnice zahájit nebo vést. Pokud jde o strukturu správy inteligentních vesnic v kontextu projektu Smart Rural 21, je ve skutečnosti na místě rozmanitost.

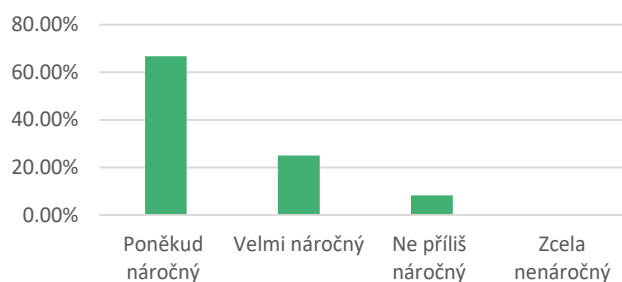
„K nám do obce často zavítají různí lidé, kteří by rádi zrealizovali nějaký projekt, a všechny samozřejmě s nadšením přivítáme. Ale ve výsledku jsou to tito lidé, kteří se musí ujmout práce. Někdy seženete 50 lidí, kteří hodlají pro Ostanu něco udělat, ale vrátí se vám jen jeden. A teprve pak začneme zjišťovat, jestli pro ně máme prostor a možnosti. A tímto způsobem se pouštíme do mnoha aktivit.“

Enrica Alberti, obec Ostana, Smart Café

Většina vesnic projektu Smart Rural 21 považovala proces zapojování zainteresovaných stran během vývoje strategie za „poněkud náročný“ (údaje vycházejí z průzkumu se zapojením 12 respondentů).

Jak náročný byl pro vás proces zapojování zainteresovaných stran/participace účastníků do vývoje strategie vaší vesnice?

Skutečnost, že neexistuje žádný formální institucionální systém či systém financování, avšak některé členské státy i orgány na evropské úrovni jsou pevně odhodlány poskytovat podporu chytrým vesnicím prostřednictvím většího množství zdrojů financování, dává venkovským komunitám naději. Financování inovativních řešení v rámci místního rozvoje venkovských oblastí se z územního hlediska děje – zatím téměř výhradně – prostřednictvím programu LEADER/CLLD. Tento jistě zůstane i nadále klíčovým zdrojem financování chytrých vesnic, má však relativně malý podíl na fondech pro rozvoj venkova, a proto potřebujeme více finančních prostředků a tvůrců politik, aby bylo možné inovace v místních venkovských komunitách realizovat. **Chytré vesnice mohou otevírat další dveře. Stačí na ně jen zaklepat.**

Je jistě těžké orientovat se v džungli financování, programů, intervencí a výzev EU k předkládání návrhů, zejména pro venkovské komunity s omezenými zdroji. Mnohé venkovské komunity také zažily rozčarování, když se svými žádostmi, na které obvykle vynaložily spousty energie a zdrojů, neuspěly a to také kvůli přísným administrativním požadavkům. V důsledku toho

Projekt Smart Rural 21 poskytl specializovanou podporu některým venkovským komunitám, aby vymezily finanční prostředky a požádaly o ně (např. obce [Ansó](#) ve Španělsku, [Ostana](#) v Itálii a [Stanz im Mürztal](#) v Rakousku). Další informace o zkušenostech těchto vesnic najdete na webových stránkách každé z nich nebo se můžete podívat na prováděcí nástroj dané vesnice.

Zapojování mládeže vyžaduje zvláštní pozornost a je zapotřebí vynaložit kreativitu a organizační schopnosti. Zapojení mládeže bylo klíčovým tématem řady vesnic projektu Smart Rural 21. Hlavním problémem v [Mukařově \(CZ\)](#) bylo, jak zapojit mladou generaci do společných aktivit. Byl tedy založen klub mládeže (Hangout4Teens), jehož

hlavním hybatelem se stal místní vysokoškolský student. V obci [Alsunga \(LV\)](#) bylo středem zájmu zapojení mládeže a zlepšení jejich dovedností v oblastech digitálních technologií a programování (virtuální realita). [Ansó \(ES\)](#) nabízí příležitosti, aby se děti mohly zapojovat do diskusí se staršími občany o budoucnosti vesnice.

TIPY A TRIKY: NĚKDE SE ZAČÍT MUSÍ

I v rámci projektu Smart Rural 21 jsme zaznamenali venkovské komunity, které byly ve snaze o „získání občanů“ pro proces Chytré vesnice úspěšné více i méně. Věříme, že projekt není primárně určen k tomu, aby se obce mohly „předvést“, ale k **pochopení skutečné hybné síly venkovské komunity a její schopnosti rozhodovat o tom, co funguje a co nefunguje**. V této souvislosti jsou možná i selhání. Nenechte se zmást („není všechno zlato, co se třpytí“) a hledejte skutečné hodnoty.

Zároveň je vždy potřeba brát v úvahu možnosti dané komunity. Projekt pracoval s inspirativními

komunitami vedenými jedním nebo jen pár angažovanými osobnostmi ve velmi zaostávajících oblastech, v podstatě bez komunity, která by se mohla zapojit. Pokud máte nápady a vizi, nebojte se, **někde se začít musí**.

Přestože je proces iniciován jen pár lidmi, nejedná se o „selhání“. Selhání je nedostatek skutečného odhodlání a vize ze strany osob, které projekt vedou, nebo v něm lépe řečeno dominují, nebo kde osobní zájem převažuje nad nápady a vizemi pro venkovskou komunitu a oblast.

se mnozí prostě vzdají a řeknou si, že mají na práci důležitější „skutečné problémy“, a možná mají i pravdu. Zapojit se do projektů financovaných EU není vždy snadné a venkovské komunity mohou potřebovat odbornou podporu a rady, aby vyhledaly ty správné výzvy, požádaly o financování a splnily (administrativní) požadavky. Těžko říci, zda se investice vyplatí, ale stojí za to vyzkoušet, protože existuje mnoho významných možností financování. Příprava řádné žádosti, stejně jako splnění dalších náležitostí, je také dovedností (i když zdaleka ne tou nejrelevantnější), kterou se lze s určitou podporou a pomocí naučit – zvláště pokud již máte v hlavě ten správný nápad a opravdovou motivaci.

Kromě veřejného financování musí venkovské komunity často „vzít svou budoucnost do svých rukou“ – zejména ty nejaktivnější – a zamyslet se také nad alternativním financováním. Mimo jiné mohou zvážit soukromé financování – udržitelné obchodní modely – financování prostřednictvím nestátních neziskových organizací / nadací, skupinové financování a rovněž finanční nástroje EU.

2. Akademie chytré vesnice (druhý den) se zaměřila zejména na zpřístupnění různých zdrojů komunitám – především plánování schémat skupinového financování.

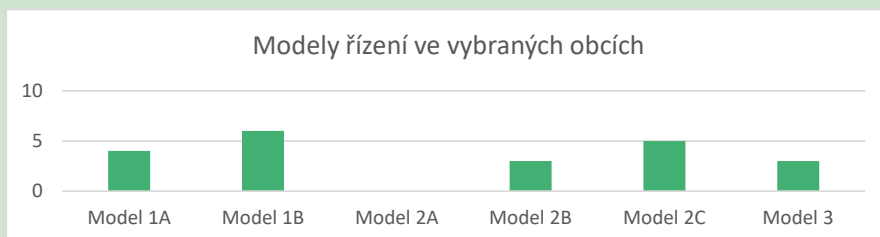

Projekt Smart Rural 21 identifikoval šest modelů řízení analyzujících proces Chytré vesnice v zapojených venkovských komunitách. Každý model má svá „pro a proti“ (zde podrobně nerozvedená, ale zájemci mohou obdržet další informace). Těchto šest modelů je popsáno níže:

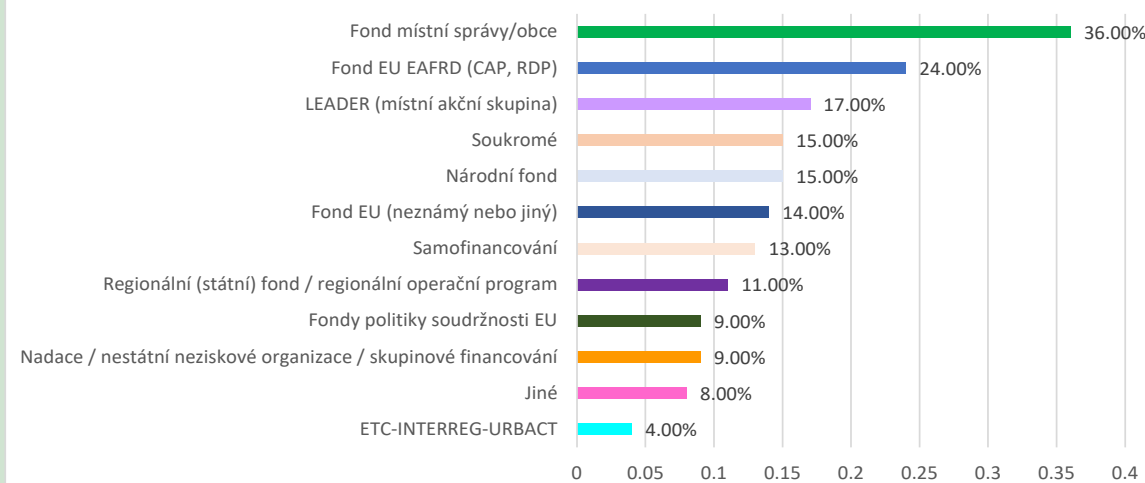
- Model 1A: Poměrně dominantní postavení zvoleného starosty / místostarosty a jeho týmu
- Model 1B: Zvolení starostové / místostarostové a silná angažovanost komunity
- Model 2A: Silný (nezvolený) místní čelní představitel / vůdčí osobnost s dominantním postavením

- Model 2B: Silní (nezvolení) místní čelní představitelé / vůdčí osobnosti a silná spolupráce s místní komunitou
- Model 2C: Místní odborník / jednotlivec nebo specializovaná organizace řídící proces
- Model 3: Samoorganizované orgány místní správy místních obyvatel

Vesnice projektu Smart Rural 21 jsou klasifikovány podle různých modelů, tak jak je uvedeno níže. **Chcete vědět, jakému modelu odpovídá vaše venkovská komunita?**

Zdroje financování pro místní projekty venkovských komunit

Projekt Smart Rural 27 provedl (v září 2021) analýzu zahrnující rozsáhlý vzorek iniciativ venkovských komunit, aby bylo možné pochopit, jak dalece je financování EU (a jiné financování) dostupné pro venkovské komunity.

Analýza ukázala, že většina řešení je zaváděna s použitím financí z místních / státních, soukromých nebo národních fondů. Z fondů EU to byly téměř

výhradně Programy rozvoje venkova a v rámci nich LEADER/CLLD, ke kterým měly místní komunity přístup. Tato skutečnost potvrzuje potenciální problémy s přístupem k různým fondům EU z úrovně místních venkovských komunit.

Zdroj: Prezentace Ediny Ocsko, koordinátorky projektu Smart Rural 27

TIPY A TRIKY: FINANCOVÁNÍ CHYTRÝCH ŘEŠENÍ

- ✓ Hledání cesty v džungli různých veřejných výzev k financování, porozumění podmínkám a podávání žádosti o podporu je velmi zatěžující. Informace o politice na webových stránkách projektu Smart Rural 21 mohou poskytnout vhodný výchozí bod pro určení možnosti potenciálního financování. Musíte zvážit, zda byste se chtěli touto cestou vydat, a pokud ano, **možná budete potřebovat radu odborníka, aby se vám to povedlo.**
- ✓ Veřejné financování a výzvy nemusí být nutně jediným zdrojem, jak získat finance. **Uvažovat lze i o jiných alternativách**, zejména o udržitelných obchodních modelech a skupinovém financování.
- ✓ **Nejúspěšnější / „nejchytřejší“ venkovské komunity nemusí být nutně ty, které byly nejúspěšnější při žádosti o financování.** Některé komunity rozvíjejí dovednosti, jak zajistit úspěšnost žádosti o financování, ale je zde nebezpečí, že se budou řídit pouze příležitostmi pro získání finančních prostředků než svými chytrými strategiemi.
- ✓ Venkovské komunity mohou aktivně jednat, aby určily, které zdroje financování nejlépe odpovídají jejich účelu (než podle toho, jaké jsou k dispozici). **Vhodným výchozím bodem je uvažovat o spojení místních cílů s cíli vyšší úrovně** (např. těmi, které stanoví strategie místního rozvoje LEADER nebo regionální programy a politiky).
- ✓ Kromě národních programů financování existují také možnosti přeshraničních / nadnárodních projektů, včetně programů nadnárodní spolupráce LEADER, Interreg, Evropa pro občany, Erasmus+ a Horizon Europe.
- ✓ Kromě projektu Smart Rural 21 pracují na podporování vesnic i další evropské iniciativy, které pomáhají rozvíjet strategie chytrých vesnic, iniciativy pracující s prostředím nabízejícím větší podporu. Rozvoj [projektu Smart Rural 27](#) by mohly mít zájem sledovat mimo jiné také zapojené strany.

VÍCE INFORMACÍ: CHYTRÁ ŘEŠENÍ A FINANCOVÁNÍ

[Smart Rural 21 – podrobný postup](#): praktické nástroje pro implementaci strategie

[Smart Rural 21 Smart Solutions – databáze](#): chytrá řešení s podrobnými informacemi pro jejich implementaci

[Smart Rural 21 – profily vesnic a řešení](#): detailní informace o chytrých opatřeních zaváděných obcí

4. ZÁVĚREM

V tomto krátkém průvodci jsme se pokusili s vámi podělit o podstatu zkušeností nashromážděných během projektu Smart Rural 21 při práci s venkovskými komunitami v celé Evropě v letech 2020 a 2021. Poselství a zdroje jsou jen výchozími body pro cestu, na kterou se musí každá venkovská komunita vydat sama. Veškerá těžká práce bude jen na vás, občanech venkovských komunit, kteří musí čelit mnoha výzvám, ale doufáme, že se vám ve vašem boji naskytne také spousta nových příležitostí.

Cílem konceptu chytrých vesnic je poskytnout vám pro tento boj munici. Zatím nejde o plnohodnotný koncept. Samotný koncept Chytrých vesnic je experimentem, stejně jako chytrá a inovativní řešení venkovských komunit. Zda bude tento pokus úspěšný nebo zůstane nevyužitým pokusem a vyjde naprázdno, závisí také na nás všech. Na této cestě nejste sami. Několik členských států poskytuje aktivní podporu programu Chytré vesnice v období 2021–2027, stejně tak jako Evropská komise, včetně 2. přípravného programu na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století

„Jediný způsob, jak přenést informace, jsou emoce, a to je velmi důležité. Blízkou příbuznou emocí je vášně.“

Fritz Pichler,
Starosta obce Stanz

([Projekt Smart Rural 27](#)). Zapojte se také, zkontaktujte se s dalšími vesnicemi a podělte se o další zkušenosti.

